

ลักษณะ ๘ รับขน

สัญญารับขนในความหมายของ ป.พ.พ. มาตรา ๖๐๘ นั้น หมายถึง บุคคลผู้รับขนส่งของหรือขนส่งคนโดยสารเพื่อบำเหน็จเป็นทางค้ำปกติของตน

ส่วนการรับขนของหรือรับขนคนโดยสารตามหน้าที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย (กรมรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม) การขนไปรษณีย์ภัณฑ์ในหน้าที่กรมไปรษณีย์โทรเลข และการรับขนของทางทะเลจะต้องใช้บังคับตามกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยการนั้น ๆ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๐๙)

กฎหมายมิได้บัญญัติให้ความหมายของการรับขนตามลักษณะ ๘ นี้ไว้ จึงมีนักกฎหมายให้ความหมายของสัญญารับขนว่า “สัญญาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขนส่งตกลงว่าจะทำการขนส่งของหรือคนโดยสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยเรียกสินจ้างจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ต้องเป็นการค้ำปกติของผู้ขนส่งด้วย”^(๑)

สัญญารับขนจึงมีลักษณะเหมือนสัญญาจ้างทำของ ซึ่งผู้รับขนตกลงจะทำงานให้สำเร็จแก่ผู้ว่าจ้าง โดยผู้ว่าจ้างคือผู้โดยสารเช่น จ้างแท็กซี่ไปส่งยังจุดหมายปลายทางเป็นต้น นอกจากนี้สัญญารับขนเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง ซึ่งสมบูรณ์โดยการแสดงเจตนา ไม่ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือหรือทำเป็นหนังสืออย่างสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์หรือสัญญาเช่าซื้อ ตัวอย่างของสัญญารับขนเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒๕/๒๕๐๘ โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยเป็นเจ้าของรถ และจัดรถนั้นรับคนโดยสารนำเที่ยวเก็บค่าโดยสารคนละ ๕๕ บาท และโจทก์เป็นผู้โดยสาร แสดงถึงข้ออ้างว่าจำเลยมีหน้าที่เป็นผู้รับขนคนโดยสารแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๗๐/๒๕๒๓ จำเลยที่ ๑ ดำเนินกิจการขนส่งสินค้าทางทะเลโดยเรือเดินทะเลของจำเลยที่ ๑ มารับตุลาล้ำเสี่ยงอันบรรจุน้ำมันแล้ว ณ ท่าเรือสัตหีบ แต่องค์การ ร.ส.พ. จำเลยที่ ๒ เป็นผู้ผูกขาดการขนส่งสินค้าเข้าไปในบริเวณท่าเรือตลอดจนการให้บริการด้านการท่า

(๑) ژیัด เศรษฐบุตร : ความรู้เบื้องต้นแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จ้างแรงงาน-จ้างทำของ และรับขน ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ หน้า ๑๗๓

เรือ จำเลยที่ ๑ จึงจ้างจำเลยที่ ๒ ให้จัดรถทำการลากจูงตู้ลำเลียงของจำเลยที่ ๑ ไปบรรทุกสินค้าและลากจูงไปยังท่าเรือสตึบ แต่การตกลงรับขนส่งของทั้งในช่วงทางบกและทางทะเลจำเลยที่ ๑ เป็นผู้รับผิดชอบและตกลงกับเจ้าของสินค้าผู้ส่ง แสดงว่าจำเลยที่ ๑ เป็นผู้ขนส่งสินค้ารายพิพาทจากกรุงเทพมหานครผ่านท่าเรือสตึบไปให้แก่บริษัท ท. ที่ท่าเรือฮ่องกง ดังนี้ จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ขนส่งในช่วงทางบกด้วย.

หมวด ๑ รับขนของ

๑. สัญญารับขนของมีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัญญาคือ

(๑) ผู้ส่งหรือผู้ตราส่ง คือบุคคลที่ทำความตกลงกับผู้ขนส่งให้ขนของส่งไป ที่มีชื่อเรียกเป็นสองชื่อ เพราะเหตุว่า ถ้าหากไม่มีการออกใบตราส่ง เรียกแต่เพียงว่าผู้ส่ง แต่ถ้ามีการออกใบตราส่ง จึงจะเรียกคู่สัญญาฝ่ายนี้ว่าผู้ตราส่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๐ วรรคแรก)

(๒) ผู้รับตราส่ง คือบุคคลซึ่งผู้ขนส่งส่งของไปถึง ซึ่งอาจจะเป็นผู้ส่งเองหรือผู้ตราส่ง หรือบุคคลที่สาม ผู้รับตราส่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัญญารับขนของในฐานะผู้รับประโยชน์ สัญญารับขนของจึงมีลักษณะพิเศษ คือเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกด้วย

ส่วนบำเหน็จจะต้องจ่ายให้เพื่อการขนส่งของนั้น เรียกว่าค่าระวางพาหนะ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๐)

ค่าอุปกรณ์แห่งค่าระวางพาหนะนั้น ได้แก่ค่าใช้จ่ายอย่างใด ๆ ตามจารีตประเพณี อันผู้ขนส่งได้เสียไปโดยควรในระหว่างขนส่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๑) เช่นค่าภาษี ค่าผ่านด่าน

๒. ใบกำกับของ ถ้าผู้ขนส่งเรียกเอาใบกำกับของ ผู้ส่งต้องทำให้ใบกำกับของยอมเป็นหลัก ฐานว่าผู้ส่งได้มอบของมีสภาพและขนาดอย่างไรให้กับผู้ขนส่งเพื่อทำการขนส่งให้ ใบกำกับของต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) สภาพและน้ำหนัก หรือขนาดแห่งของที่ส่ง กับสภาพจำนวนและเครื่องหมายแห่งหีบห่อ

(๒) ตำบลที่กำหนดให้ส่ง

(๓) ชื่อหรือยี่ห้อ และสำนักของผู้รับตราส่ง

(๔) ตำบลและวันที่ออกใบกำกับของนั้น

อนึ่ง ใบกำกับของนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้ส่งเป็นสำคัญ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๒)

๓. ใบตราส่ง ถ้าผู้ส่งเรียกเอาใบตราส่งผู้ขนส่งก็ต้องทำให้แต่ถ้าผู้ส่งไม่เรียกเอาจะเห็นว่าไม่ต้องออกใบตราส่งให้ก็ได้ ใบตราส่งนั้นต้องแสดงรายการต่อไปนี้คือ

(๑) รายการดังกล่าวไว้ในมาตรา ๖๑๒ อนุมาตรา ๑, ๒ และ ๓

(๒) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้ส่ง

(๓) จำนวนค่าระวางพาหนะ

(๔) ตำบลและวันที่ออกใบตราส่ง

อนึ่ง ใบตราส่งนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้ขนส่งเป็นสำคัญ

ใบตราส่งจึงใช้เป็นหลักฐานยืนยันต่อผู้ขนส่งว่า สภาพและจำนวนของนั้นเป็นอย่างใด ฉะนั้นเมื่อผู้ตราส่งได้มอบใบตราส่งให้แก่ผู้รับตราส่ง และของที่ส่งไปนั้นผู้รับตราส่งจะรับของไปได้อีกเมื่อได้เวนคืนใบตราส่งให้กับผู้ขนส่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๕) นอกจากนี้ถ้าใบตราส่งได้ระบุชื่อผู้ออกให้กับผู้ใดก็สามารถสลักโอนใบตราส่งนั้นได้ เว้นแต่จะมีข้อห้ามการสลักหลังไว้ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๔) ซึ่งแสดงว่าใบตราส่งนั้นสามารถซื้อขายกันได้ โดยการสลักหลัง ผู้รับสลักหลังใบตราส่งจึงเป็นผู้ทรงใบตราส่งที่นำใบตราส่งไปรับของจากผู้ขนส่งได้

หน้าที่ของผู้ขนส่ง

หน้าที่ของผู้ขนส่งตามสัญญารับขนแบ่งออกได้ ๒ ประการคือ

๑. หน้าที่ต้องขนของจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกที่แห่งหนึ่ง ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของผู้รับขนของตามลักษณะของสัญญารับขนแม้ว่าหน้าที่ในข้อนี้จะไม่ได้รับบัญญัติไว้ชัดเจนในกฎหมายลักษณะรับขนก็ตาม ถ้าหากผู้ขนส่งไม่ส่งของตามสัญญา ผู้ส่งหรือผู้ตราส่งย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือในกรณีขนส่งของให้ช้ำช้ำ ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบในความช้ำช้ำนั้น นอกจากว่าความช้ำช้ำนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย หรือเพราะสภาพแห่งของนั้น หรือความช้ำช้ำเกิดเพราะความผิดของผู้ส่งหรือผู้รับตราส่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๖) ส่วนค่าสินไหมทดแทนในการส่งมอบช้ำช้ำนั้นห้ามมิให้คิดเกินกว่าจำนวนเช่นจะพึงกำหนดไว้ในเหตุของสูญหายสิ้นเชิง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๑) คือจะคิดให้เกินกว่าราคาของที่สูญหายทั้งหมดไม่ได้ เช่นขนส่งดอกไม้จากเชียงใหม่เพื่อใช้ในงานบุปผาชาติที่ชลบุรี แต่ส่งมอบล่าช้าดังนี้ คงเรียกราคาค่าสินไหมทดแทนได้เพียงเท่าราคาดอกไม้เท่านั้น เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น

ผู้ขนส่งยังมีหน้าที่ออกใบตราส่ง ถ้าผู้ส่งหรือผู้ตราส่งเรียกเอาและมีหน้าที่ต้องบอกกล่าวแก่ผู้รับตราส่งเมื่อของส่งไปถึง (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๒)

จะเห็นว่าสัญญารับขนของมีลักษณะพิเศษคือเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ด้วย สิทธิของบุคคลภายนอกย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น มาตรา ๖๒๗ จึงได้บัญญัติว่า “เมื่อของถึงตำบลที่กำหนดให้ส่ง และผู้รับตราส่งได้เรียกให้ส่งมอบแล้ว ท่านว่าแต่นั้นไปสิทธิทั้งหลายของผู้ส่งอันเกิดแต่สัญญารับขนย่อมตกไปได้แก่ผู้รับตราส่ง” ซึ่งหมายถึงสิทธิทั้งหลายของผู้ส่งตามสัญญารับขน ย่อมโอนมายังผู้รับตราส่งทั้งสิ้น ผู้ส่งจึงไม่มีสิทธิในของนั้นแต่อย่างใดในเรื่องนี้มีตัวอย่างคือ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐/๒๕๐๑ ผู้รับตราส่งไม่ได้รับสินค้าที่ขนส่ง เพราะสูญหายไป ระหว่างทางจึงไม่ใช่ผู้เสียหายเพราะไม่ใช่เจ้าของ ไม่มีเหตุที่จะเรียกร้องจากผู้ขนส่ง ผู้ส่งของเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิเรียกร้องราคาจากผู้ขนส่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๕๖/๒๕๐๙ สัญญาขนส่งทำระหว่างบริษัทในต่างประเทศกับ บริษัทจำเลย แต่โจทก์เป็นผู้รับตราส่ง เมื่อโจทก์ได้เรียกให้ส่งมอบของแล้ว ย่อมมีสิทธิฟ้องบริษัทจำเลย ให้รับผิดชอบเกี่ยวกับสัญญาขนส่งในฐานะที่จำเลยเป็นผู้รับขนส่งได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๒๗

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘/๒๕๒๓ ผู้ซื้อเหล็กตกลงให้ผู้ขายส่งเหล็กไปที่ร้านของผู้ซื้อในต่างจังหวัด ผู้ขายส่งเหล็กแก่ผู้ขนส่งแล้ว แต่ผู้ซื้อไม่ได้รับของ ผู้ซื้อไม่ต้องชำระราคา

ในเรื่องขนส่งสิทธิทั้งหลายของผู้ส่งจะตกไปได้แก่ผู้รับตราส่งต่อเมื่อของนั้นถึงตำบลที่กำหนดให้ส่ง และผู้รับตราส่งได้เรียกให้ส่งมอบแล้ว เมื่อของสูญหายในระหว่างขนส่ง สิทธิทั้งหลายของผู้ส่งจึงไม่ตกไปได้แก่ผู้รับตราส่งเป็นเรื่องของผู้ส่งและผู้ขนส่งจะต้องว่ากล่าวกันเอง

ในกรณีที่ผู้ขนส่งหาตัวผู้รับตราส่งไม่พบก็ดี หรือผู้รับตราส่งบอกปิดไม่ยอมรับมอบของก็ดี ผู้ขนส่งต้องบอกกล่าวไปยังผู้ส่งทันที และถามเอาคำสั่งของผู้ส่งว่าผู้ส่งจะให้ส่งของไปยังผู้ใดหรือจะจัดการของนั้นอย่างไร (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๑ วรรคแรก) ถ้าหากพฤติการณ์ขัดขวางไม่สามารถกระทำดังกล่าว หรือถ้าผู้ส่งละเลยเสียไม่ส่งคำสั่งในเวลาอันควรก็ดี หรือส่งมาเป็นคำสั่งอันไม่อาจปฏิบัติให้เป็นไปได้ก็ดี ผู้ขนส่งมีอำนาจที่จะเอาของไปฝากไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๑ วรรคสอง) ในกรณีของนั้นเป็นลหุภัณฑ์ของสลดเสียได้ และการหน่วงช้าไว้ย่อมเป็นการเสี่ยงความเสียหายก็ดี หรือถ้าราคาของนั้นดูไม่น่าจะคุ้มค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ก็ดี ผู้ขนส่งจะเอาของนั้นออกขายทอดตลาดก็ได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๑ วรรคสาม) อนึ่ง การเอาของไปฝากหรือเอาออกขายทอดตลาดเช่นว่านั้น ผู้ขนส่งต้องบอกกล่าวแก่ผู้ส่งหรือผู้รับตราส่งมิให้ชักช้า เว้นแต่ไม่สามารถจะทำได้ และถ้าผู้ขนส่งละเลยเสียไม่บอกกล่าวผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๑ วรรคท้าย) เมื่อเอาของออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ให้ผู้ขนส่งหักเอาไว้เป็นเงินค่าระวางพาหนะและค่าอุปกรณ์ และมีเงินเหลืออยู่อีกเท่าใด ต้องส่งมอบให้แก่บุคคลผู้ควรจะได้เงินนั้นโดยพลัน (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๒)

การขนส่งระหว่างทางนั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๒๖ ว่าตราใบที่ของยังอยู่ในมือผู้ขนส่ง ตราบนั้นผู้ส่งหรือถ้าได้ทำใบตราส่ง ผู้ทรงใบตราส่งนั้น อาจจะให้ผู้ขนส่งงดการขนส่งนั้นไป หรือให้ส่งกลับคืนมา หรือให้จัดการแก่ของนั้นเป็นอย่างอื่นประการใดก็ได้

ในเหตุที่ให้งดการขนส่งหรือให้ส่งกลับคืนมา หรือให้จัดการแก่ของเป็นอย่างอื่น ผู้ขนส่งชอบที่จะได้รับเงินค่าระวางพาหนะตามส่วนแห่งระยะที่ได้จัดการขนส่งไปแล้ว กับทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องเสียไปเพราะเหตุดังกล่าวนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๖ วรรค ๒)

จะเห็นว่าการสั่งงดการขนส่งระหว่างทางย่อมจะช่วยคุ้มครองผู้ส่งของเป็นผู้ขายและผู้รับตราส่งเป็นผู้ซื้อของแล้วผู้รับตราส่งผิดสัญญาไม่ชำระราคา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๗/๒๕๒๑ ระหว่างของยังอยู่ในมือผู้ขนส่ง ผู้ส่งสั่งเปลี่ยนตัวผู้รับของได้ ตัวแทนผู้ขนส่งลืมนบอกผู้ขนส่ง ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบ

๒. หน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความสูญหาย และบุบสลายแห่งของที่รับขนหน้าที่ในประการที่ ๒ นี้ เป็นหน้าที่ของผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบ เมื่อมีการสูญหายหรือบุบสลายในของที่ตนรับขนส่ง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการสูญหายหรือบุบสลายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่สภาพแห่งของนั้นเอง หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ส่งหรือผู้รับตราส่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๖) การที่ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบก็อาจจะมีเหตุผลว่า ผู้ขนส่งเป็นผู้มีอาชีพในการขนส่งย่อมมีหน้าที่จะต้องใช้ความระมัดระวังพิเศษกว่าปกติสามัญชนทั่วไป จะเห็นว่าหน้าที่นี้ต่างจากผู้รับจ้างทำของ ซึ่งถ้าหากของนั้นสูญหายหรือบุบสลายไม่ใช่ความผิดของผู้รับจ้างทำของ ผู้รับจ้างทำของย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

การสูญหายหรือบุบสลายในของที่ตนรับขนเพราะเหตุสุดวิสัย ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบ เหตุสุดวิสัยนั้น ป.พ.พ. ได้ให้ความหมายไว้ในมาตรา ๘ เช่น อาจจะได้แก่ อุทกภัย ไฟป่า หรือการปล้นสะดม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๓๖/๒๕๓๑ ทำสัญญารับขนสินค้าแต่ไม่ขนภายในกำหนดในสัญญา เมื่อพ้นกำหนดสัญญาแล้วจึงขนและถูกปล้นระหว่างทาง ดังนี้ จะยกเอาการถูกปล้นมาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นความรับผิดชอบไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๗๘/๒๕๒๓ การที่รถของจำเลยที่ ๑ ถูกคนร้ายแย่งชิง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันไม่พึงคาดหมายได้แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังแล้วก็ตาม ดังนั้นการที่สินค้าสูญหายไป เพราะถูกคนร้ายใช้อาวุธปืนชิงเอาไป จึงเป็นเหตุสุดวิสัยที่จำเลยที่ ๒ ลูกจ้างจำเลยที่ ๑ จะอาจอ้างกันขัดขวางได้ จำเลยที่ ๑ ผู้ขนส่งจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๑๖

ถึงแม้การปล้นสะดมจะถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัยก็ตาม แต่ถ้าความสูญหายของของที่ขนนั้นเกิดขึ้นเพราะลูกจ้างของผู้รับขนลักไป ผู้รับขนต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๑๙/๒๕๒๐)

ส่วนการสูญหายหรือบุบสลายในของที่รับขนเกิดขึ้นเพราะสภาพแห่งของนั้นเอง ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๔/๒๕๑๖ จำเลยผู้รับจ้างขนส่งกากน้ำตาลให้โจทก์ เอากากน้ำตาลขึ้นจากเรือได้ไม่หมด เพราะมีกากน้ำตาลเหนียวติดเรือและน้ำที่ปนน้ำตาลแห้งระเหยไปด้วย จำนวนน้ำตาลจึงขาดหายไป เช่นนี้ จำนวนน้ำตาลที่ขาดหายไปนั้น เป็นการเกิดแก่สภาพแห่งของนั่นเอง จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ

การสูญหายหรือบุบสลายในของที่รับขนเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ส่งหรือผู้รับตราส่ง ผู้ขนส่งก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕/๒๕๒๐ ต. จำเลยขนเยื่อกระดาษบรรจุรถบรรทุกเรือจากเรือใหญ่ไปถึงท่าเรือโรงงานกระดาษ ต่อจากนั้น ต. จ่ายค่ากรรมกรของโรงงานขนกระดาษขึ้นเรือจำเลยไปถึงท่า แต่กรรมกรไม่ขนเยื่อกระดาษขึ้น ตั้งแต่ ๑๑ นาฬิกา จนที่ยังคืนเรือเกยตื้นขนเยื่อกระดาษขึ้นไม่ทันน้ำเข้าเรือ เรือล่ม ดังนี้ เป็นความผิดของ ต. ผู้ส่ง จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบในการที่เยื่อกระดาษเปียกน้ำเสียหาย

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบ นอกจากจะเข้าข้อยกเว้น ๓ ประการ ดังกล่าวข้างต้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในคำพิพากษาฎีกาที่ ๙๙๔/๒๕๑๗ ว่า จะเอาเรื่องธรรมเนียมประเพณีการขนส่งที่ว่าเมื่อไม่ได้มีการตีราคาสินค้าไว้ก่อนว่าราคาเท่าใด ผู้ขนส่งไม่ควรถูกรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเกินหีบห่อละ ๕๐๐ บาทนั้น มาลบล้างความผิดของผู้ขนส่งตามบทบัญญัติของ ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๖ หาได้ไม่

แต่ถ้าหากว่ามีผู้ทำละเมิดเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สินค้าที่ผู้ขนส่งจะต้องทำการขนส่งแล้ว ย่อมจะถือว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ขนส่งโดยตรง ผู้ขนส่งจึงมีอำนาจจะฟ้องผู้กระทำละเมิดได้ แม้จะมีใช่เป็นการรับช่วงสิทธิก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๑๔-๙๑๗/๒๕๒๔)

ความรับผิดชอบในความสูญหายหรือบุบสลายแห่งของที่รับขนนั้น คู่กรณีจะมีการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งก็ได้ ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๕ ได้บัญญัติว่าใบรับใบตราส่งหรือเอกสารอื่น ๆ ทำนองนั้นก็ดี ซึ่งผู้ขนส่งออกให้แก่ผู้ส่งนั้น ถ้ามีข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งประการใด ท่านว่าความนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่ผู้ส่งจะได้แสดงความตกลงด้วยชัดแจ้งในการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบเช่นนั้น

ฉะนั้น การยกเว้นหรือการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งจะต้องเป็นกรณีที่ผู้ส่งได้แสดงการตกลงไว้ชัดแจ้ง เช่นมีการทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้ง ๒ ฝ่าย และจะต้องไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๖๓/๒๕๒๒ จำเลยรับขนไก่สดบรรจุรถบรรทุกแต่เย็น แต่เครื่องเย็นเสีย ไก่เน่า จำเลยต้องรับผิดชอบจำกัดในใบส่งสินค้าว่าจำเลยรับผิดชอบไม่เกิน ๕๐๐ บาท ในช่องหมาย

เหตุตอนล่างสุด ซึ่งเจ้าของสินค้ามิได้ลงชื่อยินยอมและไม่ได้ตกลงด้วยโดยชัดแจ้ง เป็นโมฆะ
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๒/๒๕๒๔ ข้อความจำกัดความรับผิดในใบตราส่งที่พิมพ์เพิ่มเติม
ขึ้นจากแบบพิมพ์เดิม โดยไม่ปรากฏการรับรู้จากผู้ส่งหรือผู้ตราส่งในการพิมพ์ข้อความ
ดังกล่าว จะพึงว่าผู้ส่งหรือผู้ตราส่งตกลงด้วยในข้อจำกัดความรับผิดของจำเลยซึ่งเป็นผู้ขนส่งหาได้
ไม่ และเมื่อไม่อาจชี้ชัดผู้ส่งหรือผู้ตราส่ง ก็ยอมชี้ชัดผู้รับตราส่งซึ่งได้รับสิทธิของผู้ส่งมาตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๒๗ ตลอดจนผู้รับช่วงสิทธิของผู้รับตราส่งไม่ได้

หน้าที่ของผู้ส่ง

ผู้ส่งมีหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. หน้าที่ต้องชำระค่าระวางพาหนะ และอุปกรณ์แห่งค่าระวางพาหนะ โดยจะชำระกันเมื่อ
ไร้นั้นย่อมแล้วแต่จะตกลงกัน เช่น อาจจะตกลงให้ชำระก่อนที่จะขนของหรือชำระเมื่อขนของไปถึง
ปลายทาง และส่งมอบแล้ว แต่ถ้าว่าของสูญหายไปเพราะเหตุสุดวิสัย ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๘ บัญญัติ
ให้ผู้ขนส่งไม่มีสิทธิจะได้ค่าระวางพาหนะ จะเห็นว่ากฎหมายบัญญัติเฉพาะ ไม่มีสิทธิจะได้ค่าระวาง
พาหนะ แต่ถ้าเป็นค่าอุปกรณ์ระวางพาหนะเช่นค่าภาษี ค่าผ่านทาง ผู้ขนส่งยังคงมีสิทธิได้รับจาก
ผู้ส่ง

นอกจากนี้ ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๐ บัญญัติให้ผู้ขนส่งมีสิทธิยึดหน่วงของไว้ก่อนได้ตามที่
จำเป็น เพื่อประกันการใช้เงินค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์การยึดหน่วงของนี้ย่อมจะหมายถึงกรณีที่ผู้
ส่งหรือผู้ตราส่งไม่ยอมชำระค่าระวางพาหนะและค่าอุปกรณ์ให้กับผู้ขนส่งตามที่ได้ตกลงกัน
ไว้ และผู้ขนส่งยังมีบุริมสิทธิพิเศษเหนือของทั้งหมด ที่อยู่ในมือผู้ขนส่งในค่าระวางพาหนะ (ป.พ.พ.
มาตรา ๒๖๗) และแม้ของนั้นจะไม่ใช่ของผู้ส่ง แต่เป็นของบุคคลภายนอก ผู้ส่งย่อมจะใช้บุริมสิทธิ
เหนือของนั้นได้ เว้นแต่จะารู้ในเวลาอันควรรู้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลภายนอก (ป.พ.พ.
มาตรา ๒๖๘)

๒. ผู้ส่งมีหน้าที่ต้องแสดงสภาพของของที่ให้ขน ถ้าของนั้นเป็นสภาพอันจะก่อให้เกิด
อันตรายได้หรือเป็นสภาพเกลือกจะก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ผู้ส่งต้องแสดงสภาพ
แห่งของนั้นไว้ก่อนทำสัญญา ถ้าผู้ส่งไม่แสดงสภาพไว้ผู้ส่งจะต้องรับผิดชอบในการเสียหายไม่ว่าอย่างใด ๆ
อันเกิดแต่ของนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๙) เช่น การส่งสัตว์ร้าย วัตถุระเบิด หรือน้ำมันเชื้อเพลิง
ต่าง ๆ เป็นต้น ผู้ขนส่งต้องแสดงสภาพของดังกล่าวด้วย

๓. ผู้ส่งมีหน้าที่ออกไปกำกับของ ถ้าผู้ขนส่งเรียกเอาใบกำกับของนั้น (ป.พ.พ.
มาตรา ๖๑๒)

การขนส่งหลายทอด

การขนส่งหลายทอดนั้นอาจจะเกิดขึ้นเพราะผู้ขนส่งได้มอบหมายให้บุคคลอื่นขนส่งต่อไปอีกทอดหนึ่ง หรือกิจการของผู้ขนส่งมีลักษณะเป็นการขนส่งที่เป็นทอด ๆ เช่นผู้ขนส่งได้ส่งของทางบก และจะต้องส่งผ่านทางเรือต่อไปด้วย ในเรื่องนี้มีข้อพิจารณาคือ

๑) ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบในการที่ของสูญหายหรือบุบสลาย หรือส่งชกซ้ำอันเกิดแต่ผู้ขนส่งคนอื่น หรือบุคคลอื่นซึ่งตนหากได้มอบหมายของนั้น ไปอีกทอดหนึ่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๑๗) จะเห็นว่า การที่ผู้ขนส่งได้มอบหมายให้คนอื่นขนส่งต่อไป จึงมีลักษณะเป็นการให้ผู้อื่นรับช่วงการขนส่ง ซึ่งอาจจะเรียกผู้รับช่วงนี้ว่า ผู้ขนส่งช่วง ถ้าผู้ขนส่งช่วงทำให้เกิดความเสียหายตามมาตรา ๖๑๗ ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบเพราะเป็นคู่สัญญากับผู้ส่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๒๓/๒๕๑๙ โจทก์จ้างจำเลยขนของจำเลยมอบ พ. บรรทุกรถไปส่ง โดยรถยนต์ของ พ. จำเลยได้ค่านายหน้า เป็นการรับขนส่งช่วง ซึ่งจำเลยต้องรับผิดชอบเมื่อรถคว่ำของ ๆ โจทก์เสียหาย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๘๔/๒๕๒๒ โจทก์จ้างจำเลยที่ ๑ ขนส่งของไปต่างประเทศทางทะเล จำเลยที่ ๑ ให้จำเลยที่ ๒ นำรถลากจูงรถตู้ไปล่าเสียงของมาลงเรือ จำเลยที่ ๑ ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ในความผิดของจำเลยที่ ๒ ที่ของสูญหายไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๑๗

จำเลยที่ ๒ รับขนช่วงจากจำเลยที่ ๑ เป็นการรับขนโดยผู้ขนส่งหลายคน หลายทอด ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑ ในการที่สินค้าของโจทก์สูญหาย

๒) กรณีที่เป็นการขนส่งหลายคนหลายทอด ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามที่มาตรา ๖๑๘ บัญญัติไว้ว่า ถ้าของนั้นได้ส่งไปโดยมีผู้ขนส่งหลายคนหลายทอด ท่านว่าผู้ขนส่งจะต้องร่วมกันในการสูญหาย บุปสลายหรือส่งชกซ้ำ การขนส่งหลายทอดตามมาตรา ๖๑๘ นี้ ผู้ขนส่งหลายคนมีลักษณะแบ่งกันทำเป็นทอด ๆ จนกว่าจะขนของนั้นไปถึงปลายทาง ผู้ขนส่งทุกคนที่ร่วมกันขนของจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๙๔/๒๕๑๗ โจทก์จำเลยเข้าร่วมกันประกอบกิจการขนส่ง โดยจำเลยกระทำในนามและตามคำสั่งของโจทก์ โจทก์หักค่าขนส่งบางส่วนไว้ ถือได้ว่าโจทก์จำเลยมีผลประโยชน์ร่วมกันในการประกอบกิจการขนส่งนั้น เมื่อสินค้าที่โจทก์จำเลยได้รับมอบหมายให้ขนส่งจากเจ้าของ สินค้าผู้ส่งสูญหายไปเพราะความผิดของลูกจ้างจำเลย ทั้งโจทก์และจำเลยก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อเจ้าของสินค้าในฐานะเป็นผู้ขนส่งร่วมกัน โดยเป็นลูกหนี้ร่วม รับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๘/๒๕๒๑ สินค้าส่งทางเรือจากญี่ปุ่นเพื่อส่งแก่ผู้รับในประเทศไทย เมื่อเรือมาถึงประเทศไทย จำเลยเป็นผู้ขนส่งสินค้าจากเรือใหญ่ไปเก็บที่คลังสินค้าของการท่าเรือ แล้วออกใบรับของให้ผู้รับไปรับของได้ของหายขณะเรือจอดที่ปากน้ำสมุทรปราการ จำเลยเป็นผู้ขนส่งคนหนึ่งในการขนส่งหลายทอด ต้องรับผิดชอบร่วมด้วยตามมาตรา ๖๑๘

โปรดสังเกตว่า ในระหว่างผู้ขนส่งด้วยกันนั้น ผู้ขนส่งที่ไม่ได้กระทำผิด ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ขนส่งที่ได้กระทำผิดอันก่อให้เกิดความเสียหายนั้นได้

๓) ถ้าผู้ขนส่งคนใดส่งมอบของเสียแต่ก่อนได้รับชำระค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ ผู้ขนส่งที่ส่งมอบของนั้นต้องรับผิดชอบต่อผู้ขนส่งก่อน ๆ ตน เพื่อชำระค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ซึ่งยังค้างชำระแก่เขา (มาตรา ๖๒๙)

การส่งของมีค่า

การส่งของมีค่าบางชนิดนั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๒๐ ว่า ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบ หากมิได้รับบอกราคาหรือสภาพแห่งของไว้ในขณะที่ส่งมอบแก่ตน แต่ถ้าของนั้นได้บอกราคาไว้ ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งก็ย่อมจำกัดเพียงไม่เกินราคาที่บอกของที่ส่งตามมาตรา ๖๒๐ ได้แก่ เงิน ทอง ตรา ธนบัตร ธนาคารบัตร ตั๋วเงิน พันธบัตร ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ ประทวนสินค้า อัญมณี และของมีค่าอื่น ๆ แต่สินค้าผ้าเป็นสิ่งของธรรมดาสามัญทั่ว ๆ ไป เมื่อไม่ปรากฏว่าเป็นของมีค่าพิเศษอย่างไรแล้วจะถือว่าเป็นของมีค่าตามความหมายแห่ง ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๐ ยังไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๗/๒๕๐๒)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๙๓๙/๒๕๒๔ ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบในความเสียหายของสินค้าซึ่งเป็นของมีค่า ในเมื่อผู้ส่งได้แจ้งราคาของสินค้านั้นแก่ผู้ขนส่งแล้ว

กรณีที่ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งสิ้นสุดลง

ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งย่อมสิ้นสุดลงเมื่อผู้รับตราส่งได้รับเอาของไว้แล้วโดยไม่มีติดเอื้อน และได้ใช้ชำระค่าระวางพาหนะและค่าอุปกรณ์เสร็จแล้ว

แต่ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งยังไม่สิ้นสุดในกรณีที่ของสูญหายหรือบุบสลายเห็นไม่ได้แต่สภาพภายนอกแห่งของนั้น แม้จะชำระค่าระวางพาหนะแล้วก็ตาม เว้นแต่ผู้รับตราส่งรับของไปแล้วไม่ได้บอกกล่าวประการใดจนพ้นเวลา ๘ วันนับแต่วันส่งมอบความรับผิดชอบของผู้ขนส่งก็สิ้นสุดลง (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๓ วรรคแรกและวรรคสอง)

จะเห็นว่าจากบทบัญญัติของมาตรา ๖๒๓ นั้น ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งแม้ผู้รับตราส่งจะได้รับของไว้ ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งยังไม่สิ้นสุด จนกว่าผู้ขนส่งจะได้รับชำระค่าระวางพาหนะ ฉะนั้น เพื่อไม่ต้องการให้เกิดภาระแก่ผู้ขนส่งที่จะต้องรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา ผู้ขนส่งควรที่จะกำหนดว่าให้มีการชำระค่าระวางพาหนะเมื่อส่งมอบ มิฉะนั้นแล้วผู้ส่งหรือผู้ตราส่งอาจป่วยเบี่ยงในการชำระค่าระวางพาหนะได้หลังจากที่ตนได้รับของแล้ว

ส่วนมาตรา ๖๒๓ วรรค ๒ นั้น ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งย่อมสิ้นสุดลง ถ้าผู้รับตราส่งรับของไปจากผู้ขนส่งแล้ว ซึ่งต้องพ้นกำหนดระยะ ๘ วันนับแต่วันส่งมอบและจะต้องได้ชำระค่าระวางพาหนะด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๐๐/๒๕๒๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๒๓ ที่ว่าผู้รับตราส่งรับของแล้วไม่หักทวงภายใน ๘ วันนั้นหมายความว่าผู้รับตราส่งต้องชำระค่าระวางพาหนะเสร็จแล้วด้วย ผู้ขนส่งจึงจะพ้นความรับผิดชอบ

แต่ถ้าหากมีการทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอันจะปรับเอาเป็นความผิดของผู้ขนส่งได้ ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งย่อมจะไม่สิ้นสุดลงแม้จะมีการปฏิบัติตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๓ วรรคแรก และวรรคสองแล้วก็ตาม (ป.พ.พ. มาตรา ๖๒๓ วรรคสุดท้าย)

มาตรา ๖๒๔ บัญญัติว่า ในข้อความรับผิดชอบของผู้ขนส่งในการที่ของสูญหายหรือบุบสลายหรือส่งชกช้ำนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดปีหนึ่งนับแต่ส่งมอบ หรือปีหนึ่งนับแต่วันที่ควรจะได้ส่งมอบ เว้นแต่ในกรณีที่มีการทุจริต (ซึ่งจะต้องใช้อายุความทั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔ คือ ๑๐ ปี)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๓/๒๕๑๑ ขณะนี้กฎหมายและกฎข้อบังคับของประเทศไทยว่าด้วยการรับขนของทางทะเลยังไม่มี และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๒๔ ไม่ใช่กฎหมายว่าด้วยการรับขนทางทะเล ฉะนั้น การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ผู้ขนส่งทางทะเลไม่ส่งมอบสินค้าให้ผู้รับตราส่ง จึงมีอายุความ ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๔

ความระงับแห่งสัญญารับขน

สัญญารับขนของย่อมระงับลงในกรณีต่อไปนี้

๑) เมื่อผู้ขนส่งได้ปฏิบัติตามสัญญารับขนของเสร็จเรียบร้อยแล้ว ฉะนั้น เมื่อผู้ขนส่งได้ขนของไปถึงปลายทางหรือสถานีของผู้ขนส่ง หรือผู้ขนส่งได้ส่งของให้ถึงมือของผู้ตราส่งตามที่ตกลงกันไว้ และผู้ขนส่งได้รับชำระค่าระวางพาหนะกับอุปกรณ์แห่งค่าระวางพาหนะนั้นแล้ว

๒) สัญญาขนของย่อมระงับลงเมื่อมีการผิดสัญญาและคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา

๓) เมื่อการชำระหนี้ของผู้ขนส่งกลายเป็นพันวิสัย เช่นของที่รับขนเกิดวินาศภัยขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย

๔) เมื่อมีการสั่งให้งดการขนส่งระหว่างทาง ตราบใดที่ยังอยู่ในมือผู้ขนส่ง โดยผู้ส่งหรือผู้ทรงใบตราส่งเป็นผู้สั่งให้งดการขนส่งนั้น แต่ผู้ขนส่งชอบจะได้รับเงินค่าระวางพาหนะตามส่วนระยะทางที่ได้จัดการไปแล้วกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ต้องเสียไปเพราะเหตุบองกอด นั้น (มาตรา ๖๒๖)

หมวด ๒ รับขนคนโดยสาร

สัญญารับขนคนโดยสารนั้นเป็นสัญญารับขนอันหนึ่ง โดยผู้ขนส่งตกลงขนส่งคนจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง นอกจากนี้ผู้ขนส่งยังมีหน้าที่รับขนเครื่องเดินทาง ซึ่งเป็นของใช้สอยที่คนโดยสารนำติดตัวไปด้วย

หน้าที่ของผู้ขนส่ง

๑. หน้าที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายและความชกช้ำที่เกิดขึ้นกับผู้โดยสาร ซึ่งมาตรา ๖๓๔ บัญญัติว่า “ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบต่อคนโดยสารในความเสียหายอันเกิดแก่ตัวเขาหรือในความเสื่อมเสียอย่างใด ๆ อันเป็นผลโดยตรงแต่การที่ต้องชกช้ำในการขนส่ง เว้นแต่การเสียหายหรือชกช้ำนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดแต่ความผิดของผู้โดยสารนั่นเอง”

กฎหมายบัญญัติให้ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ซึ่งเกิดกับตัวผู้โดยสาร เช่น ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บเพราะรถชนกัน โดยความผิดของผู้ขนส่ง ความเสียหายใน ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๔ อาจจะเป็นความเสียหายที่ผู้โดยสารไม่สามารถประกอบการงาน และความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน ตลอดจนความเสื่อมเสียอย่างใด ๆ เนื่องจากการชกช้ำของการขนส่ง ผู้ขนส่งจะไม่ต้องรับผิดชอบเฉพาะกรณีเหตุสุดวิสัย หรือความผิดนั้นเกิดขึ้นเพราะผู้โดยสารเอง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๑/๒๕๐๘ จำเลยเป็นบริษัทกระทำการรับขนคนโดยสารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๐๘ ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแก่โจทก์ซึ่งเป็นคนโดยสาร เว้นแต่การเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่ความผิดของโจทก์ ตามมาตรา ๖๓๔ ฉะนั้น แม้รถคันเกิดเหตุจะไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย และคนขับไม่ใช่ลูกจ้างจำเลยก็ตาม แต่ถ้าวรณคันนั้นอยู่ในความควบคุมของจำเลยและรับส่งคนโดยสารในปกติธุระกิจของจำเลยโดยตรง เมื่อคนขับประจํารถได้ขับรถโดยประมาท ทำให้โจทก์เสียหายแล้ว จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๔๗/๒๕๒๓ ลูกจ้างของบริษัทเดินรถโดยสาร เป็นสารวัตรควบคุมการเดินรถและตรวจตัว ขับรถโดยประมาทในเส้นทางของบริษัทในทางค้ำปกติ เพราะคนขับไม่อยู่ บริษัทต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่รถตกคนโดยสารต้องตัดแขน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๓๔ ต้องใช้ค่าเสียหายรวมถึงการที่โจทก์ได้รับความเสียหายต้องตัดข้อมือขวาใช้แขนเทียมแทนเสียความสามารถประกอบการงาน และความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินด้วย

๒. หน้าที่ต้องขนส่งเครื่องเดินทาง เครื่องเดินทางนั้นเป็นสิ่งของที่คนโดยสารนำติดตัวไปเพื่อใช้สอยในการเดินทาง เช่นเครื่องนุ่งห่มของผู้โดยสารซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ขนส่งจะต้องขนไปให้ ถ้าคนโดยสารนำมามอบให้แก่ผู้ขนส่งทันเวลาคือก่อนการขนคนโดยสารจะเริ่ม เกี่ยวกับเครื่องเดินทางนี้มาตรา ๖๓๗ ได้บัญญัติว่า “สิทธิและความรับผิดชอบของผู้ขนส่งเพื่อเครื่องเดินทางอันได้มอบหมายแก่ผู้ขนส่งนั้นแม้ผู้ขนส่งจะมีได้คิดเอาค่าขนส่งต่างหากก็ตาม ท่านให้บังคับตามความในหมวด ๑” ฉะนั้น การขนส่งเครื่องเดินทางจึงมีลักษณะที่ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบเหมือนสัญญารับขนของ แต่ไม่ต้องเสียค่าระวางพาหนะในเครื่องเดินทางนั้น นอกจากเครื่องเดินทางแล้วถ้าเป็นของอย่างอื่น ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบที่จะขนไปให้กับคนโดยสาร และถ้าจะต้องขนของอย่างอื่นด้วย คนโดยสารจะต้องเสียค่าระวางพาหนะในของนั้น ตัวอย่างเช่น คนโดยสารซื้อโทรทัศน์และจะขนส่งโทรทัศน์ไปพร้อมกับการโดยสารรถยนต์จะต้องเสียค่าระวางพาหนะสำหรับโทรทัศน์นั้นด้วย

ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบในเครื่องเดินทางที่ตนมิได้รับมอบหมาย เว้นแต่เมื่อเครื่องเดินทางนั้นสูญหายหรือบุบสลายไปเพราะความผิดของผู้ขนส่งหรือลูกจ้างของผู้ขนส่ง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๘)

ผู้ขนส่งต้องส่งมอบเครื่องเดินทางให้กับคนโดยสารเมื่อได้เดินทางไปถึงปลายทาง (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๕) ฉะนั้น จะเห็นว่าการขนส่งเครื่องเดินทางจึงต้องขนไปถึงปลายทางพร้อมกับคนโดยสาร เพื่อที่จะทำให้ผู้ขนส่งมอบเครื่องเดินทางให้แก่คนโดยสารโดยมิชักช้า ถ้าหากคนโดยสารไม่รับมอบเครื่องเดินทางของตนภายในเวลาเดือนหนึ่งนับแต่วันเครื่องเดินทางไปถึง ผู้ขนส่งอาจเอาออกขายทอดตลาดได้ แต่ถ้าเครื่องเดินทางมีสภาพเป็นของสดเสี้ง่าย ผู้ขนส่งจะเอาออกขายทอดตลาดได้เมื่อของนั้นไปถึงปลายทางและได้รออยู่เกิน ๒๔ ชั่วโมงแล้ว คนโดยสารยังไม่มารับของนั้น เมื่อได้เอาออกขายทอดตลาดได้เงินเท่าไร ให้ผู้ขนส่งหักเอาไว้เป็นค่าระวางพาหนะและค่าอุปกรณ์ ถ้ามีเงินเหลือจะต้องส่งมอบเงินให้แก่บุคคลที่ควรจะได้เงินนั้นโดยพลัน (ป.พ.พ. มาตรา ๖๓๖)

๓. ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง มาตรา ๖๓๙ บัญญัติว่า “ตัว ไบรรับหรือเอกสารอื่นทำนองเช่นว่านี้ อันผู้ขนส่งได้มอบแก่คนโดยสารนั้น หากมีข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งอย่างใด ๆ ท่านว่าข้อความนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่คนโดยสารจะได้ตกลงด้วยชัดแจ้งในการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบเช่นนั้น”

ฉะนั้น ถ้าหากในตัวโดยสารมีข้อจำกัดความรับผิดชอบ กำหนดว่าผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบในความสูญหายของเครื่องเดินทาง ข้อตกลงนี้ย่อมตกเป็นโมฆะหรือแม้จะมีข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขนส่งไว้ในตัวและคนโดยสารทราบข้อความนั้นย่อมไม่ถือว่าคนโดยสารยินยอมด้วย นอกจากคนโดยสารจะได้ตกลงโดยชัดแจ้ง เช่นทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ขนส่งและคนโดยสารตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งไว้ ข้อตกลงจึงจะใช้ได้ ข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง

ตามมาตรา ๖๓๙ จะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย เช่น ถ้าตกลงว่าผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบในทางใด ๆ แม้ว่าคนของผู้ขนส่งขับรถไปชนรถคันอื่น ทำให้ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บ ข้อตกลงนี้ย่อมตกเป็นโมฆะ

หน้าที่ของคนโดยสาร

คนโดยสารมีหน้าที่จะต้องชำระค่าโดยสารให้กับผู้ขนส่งคนโดยสาร การตกลงชำระค่าโดยสารนั้น ต้องชำระตามอัตราที่ผู้ขนส่งคนโดยสารกำหนดเอาไว้ การชำระค่าโดยสารจะชำระกันเมื่อไรย่อมแล้วแต่ข้อตกลงกัน ซึ่งอาจจะตกลงให้ชำระก่อนหรือให้ชำระเมื่อคนโดยสารได้ไปถึงจุดหมายปลายทางแล้ว.